

Georges Duhamel: Prizori iz bodočega življenja. Poslovenil Oton Župančič. Uvod napisal Stanko Leben. Izdala Tiskovna druga v Ljubljani, 1932. 222 str. Oprema ing. arch. J. Omahna.

To je ena izmed knjig z najhujšimi predsodki o Ameriki, kar jih je kedaj napisal sloveč in sposoben evropski pisatelj. G. Duhamel je prišel v Ameriko in je po vsem videzu precejšen del prepotoval, ne da bi bil, kakor je videti, užil bodisi le en moment, našel eno samo stvar, ki bi bila vredna občudovanja ali ljubezni, ali srečal eno samo osebo, ki bi jo imel rad in ki bi se približala nivoju njegovega visokega intelektualnega in spiritualnega nastroja. Američani figurirajo v njegovi knjigi skupinsko zgolj ko slepe in blazne tolpe, individualno pa ko toge vreče krompirja, ki spričo Duhamelovih ironičnih domislic, polnih francoske duhovitosti in finega okusa, topo molčijo in zehajo. Združene države so mu inferno slabih filmov, nezdravih likêrjev, prohibicije, mesnic, plemenskih predsodkov, kričave javnosti, sporta, ponočnjaškega praznovanja, volitev itd. itd.

Duhamel pojasnjuje v svojem predgovoru, da nima s svojo knjigo drugega namena, kakor „da bodo moje strelice preko Amerike zadele ves svet, ki se po nji zgleduje ter jo, rekel bi, občuduje. Svoje življenje sem posvetil slavospevom miru in tudi zdaj izpovedujem svoje skrbi z mislijo na mir“. Vendarle so „Prizori iz bodočega življenja“ ena najmrzkejših knjig, kar sem jih čital. Če želi Duhamel zgolj posvariti evropsko civilizacijo, kakor trdi, pred tendencami, ki se v Ameriki izvajajo dlje nego kjerkoli drugje, bi moral vsaj pojasniti, da smatra Američane za pripadnike skupnega človeštva, namesto da implicira s svojim načinom pisanja, da so nekak strašen, človeštvu tuj izrodek, bolehujoč od nevarne, nalezljive bolezni.

Pisatelj postavlja za zgled vsega one vrednote, ki jih predstavlja tradicija francoske kulture, in noče hkratu pripoznati ničesar, kar se je godilo na svetu izven te tradicije, in se potruditi, da bi poskušal ustanoviti kakršnokoli zvezo med prvim in drugim. Kar se tiče njegovega osvetljevanja tega, kar se je v resnici godilo v Ameriki, bi bil malone prav lahko ostal na Francoskem in napisal svoje mnenje o Združenih državah v svoji skriti, mali vili na Ile Saint-Louisu, ki se je med demoničnimi prizori ameriškega barbarstva vedno tako nežno spominja.

Nekatere Duhamelove denunciacije in opisi so upravičeni in korektni, včasih imajo njegove besede res nekakšno apokaliptično veličino, toda celotno naziranje tega francoskega moralista, sentimentalista, romantika in pacifista je v bistvu prav tako netolerantno, starokopitno in nesovislo z današnjo realnostjo in sodobnimi problemi kakor mišljenje kateregakoli francoskega plemenitaša pred revolucijo. Ne briga se za preiskavanje, koliko so Američani dorasli za samostojen narod; tega noče preiskavati, kajti vse svoje ideje in vsa svoja dognanja je imel že dovršena v glavi ali pa v svojem kovčegu, ko je stopil na krov ladje, ki ga je prepeljala v Združene države, pa niti iz teh noče poskušati sklepati kaj pametnega ali dobro zamišljenega. Osrednja misel njegove knjige je videti to, da je edino, kar je življenja vredno, uživati zadovoljivo zavest, da je človek Francoz, naslednik Racinea in Voltairea, dedič tradicije harmonije, zmernosti in reda, pa ljubitelj človeštva, *abstraktno, ne pa iz notranjega doživetja*.

To je prenagljava, površna knjiga, ki ji nedostaja simpatije in notranjega gledanja. Pripisovati jo je deloma nekim očitnim, neurejenim socialnim simptomom v ameriškem življenju, pa je v veliki meri netočna in često naivna celó v meji, do katere gre. Duhamel ne ve ničesar o ameriški zgodovini, o osnovni duši in motivu ameriškega ljudstva, o 125,000.000 mož, žen in otrok, ki na velikem ameriškem kontinentu še vedno zgolj taborijo in so, iščoč raja na zemlji, začasno izgubili obzorje in kontrolo svoje usode. V svojem oddaljenem francoskem intelektualizmu (ki meji skoraj na snobizem) ne vidi Duhamel v sijajni mehnični opremljeni Ameriki ničesar občudovanja vrednega, nobene lepega obeta za bodočnost. Prav nič ne upošteva, da se pričinja Amerika, nasprotno od Francije ali drugih evropskih držav, šele kristalizirati v narod; da je Amerika v primeri s Francijo, Italijo ali Nemčijo nova dežela, dežela, ki ima po mojem mnenju pred seboj večjo bodočnost nego Francija preteklost.

Upam, da nisem predrzen, če izjavljam, da bi lahko g. Župančič mnogo koristneje porabil čas in svoj sijajni talent za slovensko pripovedništvo, kakor da je prevel to knjigo.

Louis Adamič.

Sigrid Undset: Jenny. Roman. Poslovenil Fran Albrecht. Načrt za platnice je napravil Ivo Spinčič. Založba „Modre ptice“ v Ljubljani. 1932. 376 str.

Letos, ko praznuje evropski kulturni svet petdesetletnico norveške pisateljice Sigrid Undset, bomo tudi mi lahko v slovenščini spoznali dva njena romana iz dveh različnih dob njenega življenja: „Jenny“ in „Kristin, Lavransdatter“. Čeprav je prešlo med izidom prvega in drugega komaj devet do enajst let (drugi je izhajal dve leti), se romana ne razlikujeta samo po avtoričini življenjski dozorelosti, ampak tudi po načinu gledanja na svet in življenje, ki ni odvisen samo od snovi (prvi roman je zajet iz 20., drugi iz 14. stoletja), marveč je predvsem nujen izraz njene lastne duhovne preusmeritve.

„Jenny“ je prvi roman, s katerim si je devetindvajsetletna pisateljica priborila priznanje javnosti. Ves mladosten je še, v dobrem in slabem, neposreden in prisrčno topel. V njem še ni onega epskega miru in one hladne distance, ki često veje iz njenih kasnejših del. Preveč je še prepojen z njenim lastnim življenjem: Nastal je neposredno pod vtisi, ki jih je prejela iz Italije, kamor se je bila napotila, ko je dobila za svojo zbirko novel državno štipendijo. Tam je zahajala v družbo slikarjev — milieu, iz katerega je vzraslo njeno delo. Slikarica Jenny je istih let kot je bila ona sama, ko je pisala roman; kakor ona, je preživela po očetovi smrti trpko mladost, obsojena, da se bori za kruh in da pomaga rodbini.

Skozi dobro prvo četrtino knjige se vleče utrujajoča storija o poznanstvu in razpletu donosov med okornim, nekomplificiranim kandidatom Helgejem Gramom in njegovima rojakinjama Norvežankama: kapriciozno, otroško naivno Cesco in odločno, resnobno, vase zaprto Jenny. Podajanje značajev je sprva dokaj šablonsko, oris slikarske družbe primitiven, poteg dialogov tako prazen in Jennyjino dociranje ter njena plemenitost tako osladna, da se vsega tega ne more opravičiti z neizkušnostjo zbezanega Helgeja Grama, niti s pisateljico zavestno težnjo po kontrastu med tedanja in poznejšo Jenny.

Roman se pričinja stopnjevati v hipu, ko se Jenny, ki je že skoro pol žitvljenja prebila v zavesti, da se ni vdajala zaljubljenosti in ljubimkanju,